

BANKA SLOVENIJE

Prikazi in analize X/1 (september 2002), Ljubljana

POMEMBNEJŠE FINANČNE PRILAGODITVE CENTRALNE BANKE OB VSTOPU V EMU

mag. Špela Majcen
Mojca Roter*

Povzetek

Vstop v EMU pomeni za centralno banko tudi nekatere finančne prilagoditve. Zgled za te prilagoditve nam predstavljajo centralne banke, ki so v EMU že vstopile, in predpisi iz tega področja. Na podlagi trenutno veljavnih pravil lahko zaključimo, da je za izračun različnih prispevkov centralne banke v ECB in prihodkov, ki jih bo centralna banka prejela po uvedbi evra, bistvenega pomena njen ponder v ključu za razporeditev vpisanega kapitala v ECB. Ta se uporablja tudi pri glasovanju o finančnih odločitvah Evrosistema. Ponder v t.i. kapitalskem ključu je odvisen od deleža prebivalstva države članice v prebivalstvu EU in deleža bruto domačega proizvoda države članice v bruto domačem proizvodu EU. Po trenutno veljavnih podatkih bi ponder v kapitalskem ključu v primeru Slovenije znašal okoli 0,3%.

Ključne besede: vključevanje v EMU, zakonodaja, centralna banka

Abstract

The entry into EMU will have some financial consequences for the central bank. Examples of those effects can be found in the practice of the central banks already incorporated in the EMU and in the corresponding regulation. On the basis of the current rules one can conclude that different financial contributions or revenues calculations of central banks depend on the so-called capital key weight. The capital key refers to the key for subscription of the European Central Bank's capital. The individual central bank weight in the capital key is also used when voting on Eurosystem's financial decisions. The capital key weight reflects the share of the state's population in the population of the EU and the share of its gross domestic product in the EU GDP. According to the currently available data, the capital key weight for Slovenia would be around 0,3%.

Key words: EMU accession, regulation, central bank

* Mag. Špela Majcen je zaposlena v oddelku bančno poslovanje v Banki Slovenije. E-mail: spela.majcen@bsi.si
Mojca Roter je zaposlena v analitsko raziskovalnem centru Banke Slovenije. E-mail: mojca.roter@bsi.si

1. UVOD

Z vstopom v EU bodo nove države članice del Ekonomske in monetarne unije (EMU), vendar bodo imele status države članice z odstopanjem in ne bodo takoj uvedle evra. Status države članice z odstopanjem pomeni, da se za te države ne uporabljajo vse določbe v zvezi z EMU (predvsem gre za določbe, ki se nanašajo na monetarno unijo). Centralna banka države članice z odstopanjem je del Evropskega sistema centralnih bank (ESCB), ki ga poleg ECB sestavljajo vse nacionalne centralne banke držav članic EU, ni pa del Evrosistema, v katerega so poleg ECB vključene še nacionalne centralne banke držav članic EU, ki so uvedle euro (Evroobmočje). V obdobju od vstopa v EU do uvedbe eura centralna banka še vedno vodi svojo denarno politiko, medtem ko mora biti politika deviznega tečaja obravnavana kot zadeva skupnega interesa¹. Države članice EU morajo obravnavati svoje ekonomske politike kot zadevo skupnega pomena in jih usklajevati v okviru Sveta EU (ECOFIN).

Namen prispevka je pojasniti nekatere spremembe s področja kategorij bilance stanja in izkaza uspeha nacionalne centralne banke, ki se zgodijo ob vstopu v EMU. Tako bomo na kratko podali vsebino najpomembnejših določb s področja vpisa kapitala nacionalne centralne banke v ECB, denarnega prihodka ECB in nacionalnih centralnih bank, razporeditvijo čistega dobička in izgube ECB, deviznih rezerv, rezerv in rezervacij ECB ter izdaje bankovcev in kovancev v Evrosistemu. Na koncu je podan tudi okvirni izračun ponderja v kapitalnem ključu, potrebnega vpisa kapitala v ECB in prenosa mednarodnih rezerv na ECB za Slovenijo.

2. KAPITAL

Nacionalne centralne banke ESCB so edini vpisniki in lastniki kapitala ECB. Kapital ECB znaša 5 milijard EUR. Ta znesek se lahko poveča še za dodatnih 5 milijard EUR, če se Svet ECB tako odloči. Delež posamezne nacionalne centralne banke se določi v skladu s ključem za vpis kapitala ECB. Ta ključ je odvisen od deleža države članice v prebivalstvu EU in deleža države članice v bruto domačem proizvodu EU. Po tem ključu se poleg deleža vpisa posamezne nacionalne centralne banke v kapitalu ECB določi še delež prispevka posamezne nacionalne centralne banke k deviznim rezervam ECB, delež udeležbe posamezne nacionalne centralne banke pri razporeditvi dobička ECB in razdelitvi denarnega prihodka (seigniorage) Evrosistema ter delež posamezne nacionalne centralne banke v tehtanem sistemu glasovanja v povezavi s finančnimi zadevami Evrosistema.

Skupni znesek vplačanega vpisanega kapitala ECB nacionalnih centralnih bank držav Evroobmočja znaša 4.049.715.000 EUR. Nacionalne centralne banke držav članic EU, ki niso uvedle eura, niso vplačale svojega deleža v celoti, temveč so vplačale 5 % zneska, ki bi ga morale vplačati, če bi uvedle euro. Skupni prispevek teh centralnih bank znaša 47.514.250 EUR.

2.1. *Vplačilo minimalnega odstotka vpisanega kapitala ECB (za države članice, ki niso uvedle eura)*

Z vstopom v EU so postale države članice del Ekonomske in monetarne unije (EMU), vendar

¹ 124. člen Pogodbe o ustanovitvi Evropske skupnosti določa, da morajo države članice z odstopanjem obravnavati politiko deviznega tečaja kot zadevo skupnega interesa. Pojem "obravnavanja politike deviznega tečaja kot zadeve skupnega interesa" tolmači Evropska komisija kot "prepoved uporabe politike deviznega tečaja za doseganje konkurenčnih prednosti v trgovinski menjavi". Prepovedana naj bi bila devalvacija zaradi zagotavljanja konkurenčne prednosti izvoznikom.

imajo nekatere status države članice z odstopanjem in niso takoj uvedle eura. To bo veljalo tudi za države kandidatke, ko bodo vstopile v EU. Status države članice z odstopanjem pomeni, da se za te države ne uporabljajo vse določbe v zvezi z EMU (predvsem določbe, ki se nanašajo na monetarno unijo).

- Člen 48 Statuta ESCB/ECB (Prehodne določbe za kapital ECB) določa:

Vsaki nacionalni centralni banki se dodeli ponder v ključu za vpis kapitala ECB. Centralne banke držav članic z odstopanjem ne vplačajo svojega vpisanega kapitala, razen če Razširjeni svet (*General Council*) z večino, ki predstavlja vsaj dve tretjini vpisanega kapitala ECB in vsaj polovico delničarjev, ne odloči, da mora biti vplačan minimalni odstotek kot prispevek za stroške poslovanja ECB.

- Zneski minimalnega potrebnega vpisa kapitala so bili za države članice z odstopanjem kasneje tudi določeni. Njihova višina je podana v tabeli 1. Zneske je določala »Odločba ECB glede vplačila kapitala ECB s strani nacionalnih centralnih bank držav članic, ki niso uvedle eura (država članica z odstopanjem glede uvedbe eura)«. Nacionalne centralne banke držav članic, ki niso uvedle eura, so vplačale 5 % svojega deleža vpisanega kapitala ECB. Ali bo veljalo enako tudi za pridružene članice ob vstopu v EU pa še ni znano.

Tabela 1: Zneski kapitala ECB za države članice z odstopanjem, 1. junija 1998 v EUR

Nacionalne centralne banke držav članic, ki niso uvedle eura	Ponder	Vpisani kapital	Znesek, ki ga je bilo potrebno vplačati
Danmarks Nationalbank	1,6709 %	83.545.000	4.177.250
Bank of Greece	2,0564 %	102.820.000	5.141.000
Sveriges Riksbank	2,6537 %	132.635.000	6.634.250
Bank of England	14,6811 %	734.055.000	36.702.750

Vir: Decision of the European Central Bank of 1 December 1998 laying down the measures necessary for the paying-up of the capital of the ECB by the national central banks of non-participating Member States (ECB/1998/14).

2.2. Kapital ECB

- Člen 28 Statuta ESCB/ECB pravi:

Kapital ECB, ki postane operativen ob njeni ustanovitvi, znaša 5 milijard EUR. Kapital se lahko poveča z zneski, ki jih Svet ECB določi s kvalificirano večino v mejah in pod pogoji, določenimi v Svetu EU. (Z uredbo Sveta EU je bilo kasneje določeno, da lahko Svet ECB določi, da se kapital poveča za dodaten znesek v višini do 5 milijard EUR (*Council Regulation (EC) No 1009/2000 of 8 May 2000 concerning capital increases of the European Central Bank*)).

Nacionalne centralne banke so edini vpisniki in lastniki kapitala ECB. Vpisovanje kapitala se izvede po ključu, določenem v skladu s členom 29 Statuta ESCB/ECB.

Svet ECB s kvalificirano večino določi, koliko kapitala in v kakšni obliki se vplača (npr. Grčija je vplačilo opravila v EUR).

Deležev nacionalnih centralnih bank v vpisanem kapitalu ECB ni mogoče prenesti, zastaviti ali zaseči.

Če se ključ iz člena 29 Statuta ESCB/ECB spremeni, nacionalne centralne banke izvedejo medsebojni prenos kapitalskih deležev v obsegu, ki zagotavlja skladnost razdelitve kapitalskih deležev s spremenjenim ključem. Svet ECB določi pogoje za te prenose.

2.3. Ključ za vpis kapitala ECB

- Člen 29 Statuta ESCB/ECB pravi:

Po ustanovitvi ESCB in ECB se določi ključ za vpis kapitala ECB. Za vsako od nacionalnih centralnih bank se po tem ključu določi ponder, ki je enak vsoti:

- 50 % deleža države članice v prebivalstvu EU v predzadnjem letu pred ustanovitvijo ESCB;
- 50 % deleža države članice v bruto domačem proizvodu po tržnih cenah EU iz zadnjih petih let pred predzadnjim letom pred ustanovitvijo ESCB;

Odstotek se zaokroži navzgor na najbližji mnogokratnik 0,05 odstotne točke.

Statistične podatke za uporabo tega člena da na razpolago Evropska komisija v skladu s pravili, ki jih sprejme Svet EU.

Tabela 2: Ponderji nacionalnih centralnih bank po kapitalskem ključu

Nacionalne centralne banke držav euro območja	Ponder	Vpisani kapital (v EUR)
Nationale Bank van België/Banque Nationale de Belgique	2,8658 %	143.290.000
Deutsche Bundesbank	24,4935 %	1.224.675.000
Bank of Greece	2,0564 %	102.820.000
Banco de España	8,8935 %	444.675.000
Banque de France	16,8337 %	841.685.000
Central Bank of Ireland	0,8496 %	42.480.000
Banca d'Italia	14,8950 %	744.750.000
Banque centrale du Luxembourg	0,1492 %	7.460.000
De Nederlandsche Bank	4,2780 %	213.900.000
Oesterreichische Nationalbank	2,3594 %	117.970.000
Banco de Portugal	1,9232 %	96.160.000
Suomen Pankki	1,3970 %	69.850.000
Skupaj	80,9943 %	4.049.715.000

Nacionalne centralne banke držav, ki niso uvedle eura	Ponder	Vplačan znesek (v EUR) 5 % vpisanega kapitala
Danmarks Nationalbank	1,6709 %	4.177.250
Sveriges Riksbank	2,6537 %	6.634.250
Bank of England	14,6811 %	36.702.750
Skupaj	19,0057 %	47.514.250

Vir: Decision of the ECB of 1 december 1998 on the national central banks' percentage shares in the key for the capital of the ECB (ECB/1998/13)

Nacionalnim centralnim bankam dodeljeni ponderji se po ustanovitvi ESCB usklajujejo vsakih pet let po analogiji z določbami člena 29.1 Statuta ESCB/ECB. Spremenjeni ključ se uporablja od prvega dne naslednjega leta.

- Statistični podatki za določitev ključa za vpis kapitala ECB so bili določeni s posebnim sklepom (98/382/EC: *Council Decision of 5 June 1998 on the statistical data to be used for the determination of the key for subscription of the capital of the European Central Bank*), v skladu s katerim je morala Evropska komisija zagotoviti statistične podatke za določitev ključa za vpis kapitala ECB. Prebivalstvo in bruto domači proizvod po tržnih cenah sta bila definirana v skladu z metodologijo ESA 95 (*European System of Accounts*, 1995). Uporabljeni so bili podatki za prebivalstvo v letu 1996. Podatki o BDP po tržnih cenah so bili vzeti za vsako leto od 1991 do 1995 in so bili v nacionalnih valutah ter nato preračunani v EUR.

2.4. Vplačilo celotnega vpisanega kapitala (ko država članica uvede euro in je odpravljen status države članice z odstopanjem)

- Člen 49 Statuta ESCB/ECB ureja odloženo plačilo kapitala, rezerv in rezervacij ECB pravi:

Centralna banka države članice, katere odstopanje je bilo odpravljeno, vplača svoj vpisani delež kapitala ECB v enaki višini kakor države članice brez odstopanja.

- Primer Grčije, ki je uvedla euro 1. januarja 2001:
Decision of the European Central Bank of 16 November 2000 providing for the paying-up of capital and the contribution to the reserves and provisions of the ECB by the Bank of Greece, and for the initial transfer of foreign-reserve assets to the ECB by the Bank of Greece and related matters (ECB/2000/14)

Vpisan kapital		102.820.000 EUR
Vplačano 1.6.1998	(5 %)	5.141.000 EUR
Vplačano 1.1.2001	(95 %)	97.679.000 EUR

3. DENARNI PRIHODEK

Denarni prihodek (*monetary income*) je dohodek, ki nastane znotraj Evrosistema zaradi opravljanja nalog v zvezi z monetarno politiko. Višina denarnih prihodkov vsake nacionalne centralne banke je enaka njenemu letnemu prihodu, ustvarjenemu iz sredstev, ki jih ima nasproti bankovcem v obtoku in depozitom kreditnih institucij. Denarni prihodek nacionalnih centralnih bank držav euro območja se sešteje in nato porazdeli tem nacionalnim centralnim bankam sorazmerno z njihovimi vplačanimi deleži v kapitalu ECB. To pravilo o razdelitvi v skladu z vpisanim kapitalom v praksi še ni zaživel. V letih 1999 do 2001 se je uporabljala drugačna metoda, prav tako pa bo tudi od leta 2002 do 2007 veljalo prehodno obdobje razdelitve dohodka in s tem postopen prehod na metodo kapitalskega ključa.

3.1. Razporeditev denarnih prihodkov nacionalnih centralnih bank

- Člen 32 Statuta ESCB/ECB (velja za države članice, ki so uvedle euro) določa:

Prihodki, ki jih ustvarjajo nacionalne centralne banke pri izvajanju nalog monetarne politike Evrosistema (v nadaljnjem besedilu "denarni prihodki"), se na koncu vsakega poslovnega leta razporedijo v skladu z določbami tega člena.

Ob upoštevanju naslednjega odstavka je višina denarnih prihodkov vsake nacionalne centralne banke enaka njenemu letnemu prihodu, ustvarjenemu iz sredstev, ki jih ima

nasproti bankovcem v obtoku in depozitom kreditnih institucij. Ta sredstva nacionalne centralne banke se namensko razporedijo v skladu s smernicami, ki jih pripravi Svet ECB.

Če Svet ECB po začetku tretje faze EMU presodi, da struktura bilanc stanja nacionalnih centralnih bank ne dovoljuje uporabe prejšnjega pravila, lahko Svet ECB s kvalificirano večino sklene, da se za obdobje največ petih let denarni prihodki izračunavajo po drugačni metodi.

Znesek denarnih prihodkov nacionalne centralne banke se zmanjša za znesek obresti, ki jih ta nacionalna centralna banka plača za depozite, prejete od kreditnih institucij zaradi izpolnjevanja obvezne rezerve.

Svet ECB lahko sklene, da imajo nacionalne centralne banke pravico do odškodnine za stroške, nastale z izdajanjem bankovcev, ali v izjemnih okoliščinah do odškodnine za posebne izgube, nastale pri poslih monetarne politike, ki jih opravljajo za Evrosistem. Plačilo odškodnine se izvede v obliki, ki je po presoji Sveta ECB primerna; te zneske je mogoče pobotati z denarnimi prihodki nacionalnih centralnih bank.

Vsota denarnih prihodkov nacionalnih centralnih bank se porazdeli nacionalnim centralnim bankam sorazmerno z njihovimi vplačanimi deleži v kapitalu ECB, ob upoštevanju kakršnekoli odločitve, ki jo sprejme Svet ECB v primeru izgube ECB (če ima ECB izgubo, se primanjkljaj pokrije iz splošnega rezervnega sklada ECB in po potrebi na podlagi odločitve Sveta ECB, iz denarnih prihodkov v določenem poslovnem letu sorazmerno z višino in do višine zneskov, porazdeljenih nacionalnim centralnim bankam).

Obračun in poravnavo zneskov, ki so posledica razporeditve denarnih prihodkov, izvede ECB v skladu s smernicami Sveta ECB.

- *Decision of the European Central Bank of 3 November 1998 as amended by Decision of 14 December 2000 on the allocation of monetary income of the national central banks of participating Member States and losses of the ECB for the financial years 1999 to 2001 (ECB/2000/19)*

Sklep ECB določa način ugotavljanja in izračunavanja denarnega prihodka, za nacionalne centralne banke držav članic, ki so uvedle euro, v prehodnem obdobju od 1.1.1999 do 31.12.2002.

- *Decision of the European Central Bank of 6 December 2001 on the allocation of monetary income of the national central banks of participating Member States from the financial year 2002 (ECB/2001/16) (2001/914/EC)*

V skladu s Statutom ESCB/ECB se denarni prihodek, pridobljen na Evroobmočju združi in nato razporedi nacionalnim centralnim bankam v skladu z njihovimi vplačanimi deleži v kapitalu ECB. V letih 1999 do 2001 denarni prihodek ni bil združen in razdeljen, ampak je bil ugotovljen po alternativni metodi. Ker je leto 2002 posebno leto, ko bodo v obtoku še bankovci v starih nacionalnih valutah, bo denarni prihodek izračunan analogno kot za pretekla leta. V prehodnem obdobju do leta 2007 bo denarni prihodek, razporejen nacionalnim centralnim bankam, prilagojen tako, da bo upošteval razlike v povprečni vrednosti bankovcev v obtoku vsake nacionalne centralne banke od julija 1999 do junija 2001 in povprečni vrednosti bankovcev, ki bi jim bili razporejeni v tem obdobju v skladu s

kapitalom ECB. Ta prilagoditev bo znižana postopoma vsako leto do konca leta 2007. Zatem bo denarni prihodek v celoti razporejen nacionalnim centralnim bankam v skladu z njihovimi vplačanimi deleži v kapitalu ECB.

4. RAZPOREDITEV ČISTEGA DOBIČKA IN IZGUBE ECB

V primeru, da ima ECB dobiček, se del dobička prenese v splošni rezervni sklad oziroma v rezerve ECB, del pa se razdeli delničarjem, torej nacionalnim centralnim bankam. V primeru izgube se le-ta krije iz splošnega rezervnega sklada, lahko pa tudi iz prihodkov nacionalnih centralnih bank.

4.1. Razporeditev čistega dobička in izgube ECB

- Člen 33 Statuta ESCB/ECB (velja za države članice, ki so uvedle euro) določa:

Čisti dobiček ECB se prenese po naslednjem zaporedju:

- a) znesek, ki ga določi Svet ECB in ki ne sme presegati 20% čistega dobička, se prenese v splošni rezervni sklad največ do višine, ki je enaka 100% kapitala;
- b) preostali čisti dobiček se razdeli med delničarje ECB sorazmerno z njihovimi vplačanimi deleži.

Če ima ECB izgubo, se primanjkljaj pokrije iz splošnega rezervnega sklada ECB in po potrebi na podlagi odločitve Sveta ECB, iz denarnih prihodkov v določenem poslovnem letu sorazmerno z višino in do višine zneskov, porazdeljenih nacionalnim centralnim bankam v skladu z njihovimi vplačanimi deleži v kapitalu ECB.

5. DEVIZNE REZERVE

Ob uvedbi eura mora nacionalna centralna banka na ECB prenesti del svojih deviznih rezerv oziroma mednarodnih denarnih rezerv. Pri tem ECB določi skupno vrednost vseh svojih deviznih rezerv, nacionalna centralna banka pa vplača tolikšen del te skupne vrednosti kot izhaja iz njenega ponderja v ključu za vpis kapitala. Skupni znesek deviznih rezerv ECB je trenutno določen v višini 50 milijard EUR, možno pa je tudi povečanje tega zneska vendar za največ 50 milijard EUR. Za delež deviznih rezerv, ki ga mora nacionalna centralna banka prenesti na ECB je predpisana tudi valutna struktura (85% v USD ali JPY in 15% v zlatu) ter oblika finančnih instrumentov. Del deviznih rezerv, ki ni bil prenesen na ECB, še vedno ostane v upravljanju pri nacionalni centralni banki. Poleg tega lahko ima država (mišljena kot organi oblasti) tudi operativna devizna sredstva. ECB lahko vpliva na transakcije s tistim delom deviznih rezerv, ki je ostal v nacionalni centralni banki ter na transakcije z operativnimi deviznimi sredstvi države, da bi se tako zagotovila skladnost s politiko deviznega tečaja in monetarno politiko ECB.

- Člen 105 Pogodbe o ustanovitvi Evropske skupnosti

Ta med drugim določa, da Evrosistem ima in upravlja devizne rezerve držav članic, ki so uvedle euro. Določba pa ne posega v pravico posamezne vlade države članice, da ima in upravlja operativna devizna sredstva (to so sredstva v katerikoli valuti, razen eurih, pri organih oblasti držav članic, ko so uvedle euro, ali pri njihovih agentih).

5.1. Prenos deviznih rezerv na ECB (velja samo za države članice, ki so uvedle euro)

- Člen 30 Statuta ESCB/ECB določa:

Nacionalne centralne banke oskrbijo ECB z deviznimi rezervami, vendar ne z valutami držav članic (pred uvedbo eura), euri, rezervnimi pozicijami pri MDS in posebnimi pravicami črpanja, do zneska v protivrednosti 50 milijard EUR. Svet ECB določi delež, ki se na ECB prenese po njeni ustanovitvi, in zneske, ki se prenesejo pozneje. ECB je polno upravičena imeti in upravljati devizne rezerve, ki so nanjo prenesene, ter jih uporabljati za namene, določene s statutom.

Prispevek posamezne nacionalne centralne banke se določi sorazmerno z njenim deležem v vpisanem kapitalu ECB.

ECB prizna vsaki nacionalni centralni banki terjatev v višini njenega prispevka. Svet ECB določi denominacijo in obrestovanje teh terjatev.

ECB lahko zahteva dodatne devizne rezerve nad določeno mejo, v mejah in pod pogoji, ki jih določi Svet EU. Sprejeta je bila uredba, ki določa, da lahko ECB zahteva od nacionalnih centralnih bank dodatne rezerve v znesku največ 50 milijard EUR. (*Council Regulation (EC) No 1010/2000 of 8 May 2000 concerning further calls of foreign reserve assets by the European Central Bank*).

- Smernica ECB o sestavi, vrednotenju in značilnostih začetnega prenosa deviznih rezerv (*Guideline of the European Central Bank of 3 November 1998 as amended by the Guideline of 16 November 2000 on the composition, valuation and modalities for the initial transfer of foreign-reserve assets, and the denomination and remuneration of equivalent claims (ECB/2000/15)*) določa, da nacionalne centralne banke držav članic, ki so uvedle euro, prenesejo v začetku leta 1999 na ECB devizne rezerve, in sicer:
 - ustrezne vrednostne papirje in finančne instrumente, ki jih določi ECB, ter gotovino (vse denominirano v USD in JPY (85 %));
 - zlato (15 %).

Ker vse države članice niso uvedle eura, je bilo dejansko ob ustanovitvi ECB preneseno na ECB 78,94 % od predvidene vsote 50 milijard EUR, torej le 39,47 milijard EUR.

- Člen 49 Statuta ESCB/ECB (Odloženo plačilo kapitala, rezerv in rezervacij ECB) določa, ko država članica uvede euro in je odpravljen status države članice z odstopanjem:

Centralna banka države članice, katere odstopanje je bilo odpravljeno, prenese na ECB devizne rezerve. Znesek za prenos se določi tako, da se pomnoži vrednost v EUR po veljavnih deviznih tečajih tistih deviznih rezerv, ki so že bile prenesene na ECB, z razmerjem med številom delnic, ki jih je vpisala zadevna nacionalna centralna banka, in številom delnic, ki so jih že vplačale druge nacionalne centralne banke.

Primer Grčije:

Decision of the European Central Bank of 16 November 2000 providing for the paying-up of capital and the contribution to the reserves and provisions of the ECB by the Bank of Greece, and for the initial transfer of foreign-reserve assets to the ECB by the Bank of Greece and related matters (ECB/2000/14).

Centralna banka Grčije je morala v začetku leta 2001 ob uvedbi eura prenesti na ECB enak znesek deviznih rezerv v USD, JPY in zlatu, kot če bi 1.1.1999 imela status države članice brez odstopanja sorazmerno z njenim deležem v vpisanem kapitalu ECB. Skupna vrednost prenesenih deviznih rezerv je znašala 1.278.260.161 EUR. Skupna vrednost prenesenih rezerv je bila določena tako, da se je pomnožila vrednost že prenesenih deviznih rezerv na ECB v EUR po deviznih tečajih 29.12.2000 z razmerjem med številom delnic, ki jih ima centralna banka Grčije in številom delnic, ki so že bile vplačane s strani drugih centralnih bank držav članic, ki so uvedle euro.

Tabela 3: Zneski deviznih rezerv, ki so bili preneseni na ECB v začetku januarja 1999, v EUR

Nacionalna centralna banka	USD in vrednostni papirji in gotovina (v EUR)	Zlato (v EUR)	Skupaj devizne rezerve (v EUR)
Nationale Bank van België/Banque Nationale de Belgique	1.217.965.000	214.935.000	1.432.900.000
Deutsche Bundesbank	10.409.737.500	1.837.012.500	12.246.750.000
Banco de Espana	3.779.737.500	667.012.500	4.446.750.000
Banque de France	7.154.322.500	1.262.527.500	8.416.850.000
Central Bank of Ireland	361.080.000	63.720.000	424.800.000
Banca d'Italia	6.330.375.000	1.117.125.000	7.447.500.000
Banque centrale du Luxembourg	63.410.000	11.190.000	74.600.000
De Nederlandsche Bank	1.818.150.000	320.850.000	2.139.000.000
Österreichische Nationalbank	1.002.745.000	176.955.000	1.179.700.000
Banco de Portugal	817.360.000	144.240.000	961.600.000
Soumen Pankki	593.725.000	104.775.000	698.500.000
Skupaj	33.548.607.500	5.920.342.500	39.468.950.000

Vir: Guideline of the European Central Bank of 3 November 1998 as amended by the Guideline of 16 November 2000 on the composition, valuation and modalities for the initial transfer of foreign-reserve assets, and the denomination and remuneration of equivalent claims (ECB/2000/15).

5.2. Devizne rezerve nacionalnih centralnih bank

- Člen 31 Statuta ESCB/ECB (velja za države članice, ki so uvedle euro) določa:

Nacionalne centralne banke lahko opravljajo posle pri izpolnjevanju svojih obveznosti do mednarodnih organizacij.

Za vse drugo poslovanje z deviznimi rezervami, ki ostanejo v nacionalnih centralnih bankah po prenosih deviznih rezerv na ECB, in za transakcije, ki jih opravijo države članice z operativnimi deviznimi sredstvi, je nad določeno mejo potrebna odobritev ECB, da se zagotovi skladnost s politiko deviznega tečaja in monetarno politiko EMU.

- Smernica ECB za transakcije držav članic, ki so uvedle euro, z njihovimi deviznimi operativnimi sredstvi (to so sredstva v katerikoli valuti razen v eurih pri organih oblasti držav članic, ko so uvedle euro, ali pri njihovih agentih) (*Guideline of the European Central Bank of 27 September 2001 for participating Member States' transactions with their foreign exchange working balances pursuant to Article 31.3 of the Statute of the European system of central banks and of the European Central Bank (ECB/2001/9) (2001/737/EC)*) velja za transakcije, ki jih izvajajo vsi organi oblasti z njihovimi deviznimi operativnimi sredstvi. Določa prag in transakcije, za katere ni potrebno predhodno dovoljenje ECB. Nadalje določa postopek predhodne najave in odobritev ECB.

Tabela 4: Meja za predhodno prijavo ECB poslov z deviznimi operativnimi sredstvi držav članic, ki so uvedle euro

Vrsta posla		Meja
Dokončni nakup ali prodaja, promptno ali terminsko, deviznih sredstev	Za euro	500 milijonov EUR
	Za katerakoli druga devizna sredstva (<i>cross-currency transaction</i>)	500 milijonov EUR ekvivalentno

Vir: Guideline of the European Central Bank of 27 September 2001 for participating Member States' transactions with their foreign exchange working balances pursuant to Article 31.3 of the Statute of the European system of central banks and of the European Central Bank (ECB/2001/9) (2001/737/EC).

6. REZERVE IN REZERVACIJE

Centralna banka države članice EU, ki je uvedla euro, prispeva k rezervam ECB. Običajno je ta prispevek v obliki deleža dobička, ki se ne razdeli nacionalnim centralnim bankam. Ob pričetku delovanja ECB države članice EU, ki so uvedle euro 1. januarja 1999, ob vstopu niso prispevale k rezervam ECB. Pač pa se je to zgodilo v primeru Grčije, ki je uvedla euro naknadno.

- *Člen 33* Statuta ESCB/ECB (Razporeditev neto dobička in izgube ECB, govori tudi o povečevanju rezerv) določa:

Rezerve se povečujejo iz čistega dobička ECB. Znesek, ki ga določi Svet ECB in ki ne sme presežati 20% čistega dobička, ECB prenese v splošni rezervni sklad največ do višine, ki je enaka 100% kapitala. Preostali čisti dobiček se razdeli med delničarje ECB sorazmerno z njihovimi vplačanimi deleži

- *Člen 49* Statuta ESCB/ECB (Odloženo plačilo kapitala, rezerv in rezervacij ECB, ko država članica uvede euro in je odpravljen status države članice z odstopanjem) določa:

Poleg vplačila vpisanega kapitala ECB in prenosa deviznih rezerv ECB centralna banka, katere odstopanje je bilo odpravljeno, prispeva k rezervam ECB, k rezervacijam, ki so enakovredne rezervam, in k znesku, ki ga je še treba vključiti v rezerve in rezervacije glede na saldo bilance uspeha na dan 31. decembra v letu pred odpravo odstopanja. Znesek prispevka se določi tako, da se pomnoži višina rezerv, kakršne so opredeljene zgoraj in navedene v potrjeni bilanci stanja ECB, z razmerjem med številom delnic, ki jih je vpisala določena nacionalna centralna banka, in številom delnic, ki so jih že vplačale druge centralne banke.

7. BANKOVCI IN KOVANCI

Bankovce izdajajo vse nacionalne centralne banke, članice Evrosistema, ter tudi ECB. Količina izdanih bankovcev je odvisna od povpraševanja in ni vnaprej določena. Kolikšen del celotne količine izdanih bankovcev bo izdala posamezna nacionalna centralna banka je določeno s ponderji v »ključu za izdajo bankovcev«. Ključ za izdajo bankovcev izhaja iz ključa za vplačilo kapitala v ECB. Ta je popravljen tako, da se razmerja med ponderji držav iz kapitalskega ključa ohranijo, del bankovcev pa izda tudi ECB. Kovance izdajajo države članice Evroobmočja, ECB pa ne. Pri tem ECB vsako leto odobri količino izdanih kovancev v skladu s predlogi držav.

7.1. Izdajanje bankovcev

- Člen 106(1) Pogodbe o ustanovitvi Evropske skupnosti in Člen 16 Statuta ESCB/ECB določata:

ECB in nacionalne centralne banke bodo izdajale bankovce. Bankovci, ki jih izdajo ECB in nacionalne centralne banke so uradno plačilno sredstvo.

- Odločba ECB o izdajanju bankovcev (*Decision of the European Central Bank of December 6 on the issuance of euro banknotes (ECB/2001/15)*) govori o tem, da ECB in nacionalne centralne banke izdajajo bankovce denominirane v eurih. Količina izdanih bankovcev ni vnaprej določena temveč je odvisna od povpraševanja. Nacionalne centralne banke izdajajo tudi tisti del bankovcev v obtoku, ki se nanaša na ECB (8%). Če katera od njih izda manj bankovcev, kot pa bi jih lahko (glede na razdelitveni ključ), ima terjatev do Evrosistema. V tej odločbi je določen tudi razdelitveni ključ pri izdaji bankovcev med nacionalne centralne banke držav članic, ki so uvedle euro.

Tabela 5: Ponderji nacionalnih centralnih bank po ključu za izdajanje bankovcev

ECB	8,0000%
Nationale Bank van Belgie/ Banque Nationale de Belgique	3,2550%
Deutsche Bundesbank	27,8215%
Bank of Greece	2,3360%
Banco de Espana	10,1020%
Banque de France	19,1210%
Central Bank of Ireland	0,9650%
Banca d'Italia	16,9190%
Banque centrale du Luxembourg	0,1695%
De Nederlandsche Bank	4,8595%
Osterreichische National Bank	2,6800%
Banco de Portugal	2,1845%
Suomen Pankki	1,5870%
Skupaj	100%

Vir: Banknote Allocation Key on 1 January 2002.

Razdelitveni ključ za bankovce izhaja iz kapitalskega ključa. Pri tem je kapitalski ključ popravljen tako, da del bankovcev izda tudi ECB (8%) poleg tega so na nacionalne centralne banke, ki so uvedle euro, porazdeljeni tudi deleži tistih nacionalnih centralnih bank, ki eura niso uvedle. Porazdelitev je narejena na tak način, da se razmerja med državami iz kapitalskega ključa ohranijo. Če deležev nacionalnih centralnih bank, ki niso uvedla eura, ne bi porazdelili med tiste centralne banke, ki so euro uvedle, namreč ne bi mogli izdati celotne potrebne količine bankovcev v obtoku, temveč manj. Ponderji pri ključu za razdelitev bankovcev so zato višji od ponderjev po ključu za razdelitev kapitala.

7.2. Izdajanje kovancev

- Člen 106(2) Pogodbe o ustanovitvi Evropske skupnosti določa:

Države članice lahko izdajajo kovance, ECB pa mora odobriti predlagano količino izdanih kovancev.

- Na podlagi različnih odločb ECB je razvidno, koliko kovancev so lahko izdale države članice v letih 2000, 2001 in 2002.

Tabela 6: Zneski izdanih tečajnih in spominskih kovancev v milijonih EUR

	2000	2001	2002
Belgija	24,60	38,3	854,5
Nemčija	143,17	153,9	7.513,0
Španija	207,42	217,5	1.757,5
Francija	83,72	82,4	2.521,7
Irska	71,85	45,0	426,2
Italija	41,43	18,7	3.700,6
Luksemburg	0,62	0,6	100,0
Nizozemska	27,23	49,9	1.280,0
Avstrija	93,81	105,9	964,5
Portugalska	36,42	30,0	470,0
Finska	20,20	25,2	360,0
Grčija	...	23,0	726,6
Skupaj	750,47	790,4	20.674,6

Vir: Decision of the European Central Bank of 23 December 1999 on the approval of the volume of coin issuance in 2000 (ECB/1999/11), enako še za: »coin issuance in 2001« in za »coin issuance in 2002«.

Do vključno leta 2001 gre za kovance v nacionalnih valutah držav članic, preračunane v EUR, od leta 2002 dalje pa za kovance v EUR. Zaradi uvedbe euro gotovine v letu 2002 je bila potrebna precej večja količina kovancev, kot v predhodnih letih (zamenjava celotne količine kovancev nacionalnih valut v obtoku in ne le dodajanje kovancev v obtok).

8. OBVEZNOSTI SLOVENIJE

Na podlagi trenutno znanih podatkov in predpisov ter določenih predpostavk smo poskušali izračunati ponder v kapitalnem ključu, potreben prenos kapitala in deviznih rezerv na ECB ob vključitvi v EMU in uvedbi eura za Slovenijo. Delež v vpisanem kapitalu ECB (torej ponder v kapitalnem ključu) bi znašal okoli 0,3%.

Na ECB bi morala Banka Slovenije v skladu s tem ponderjem in ob različnih predpostavkah o številu novih članic prenesti približno 150 milijonov EUR deviznih rezerv (če bi velikost deviznih rezerv ECB znašala 50 milijard EUR). V primeru povečanja deviznih rezerv ECB za 50 milijard EUR, kar je trenutno maksimalno dovoljeno povečanje, pa bi morala prenesti še 150 milijonov; torej skupaj 300 milijonov EUR.

Vplačati bi bilo potrebno 15 milijonov EUR kapitala v ECB (če bi bila velikost kapitala ECB 5 milijard EUR), oziroma 30 milijonov EUR kapitala (če bi se kapital ECB povečal na 10 milijard EUR, kar je trenutno zgornja dovoljena meja povečanja). Ti podatki so predstavljeni v prilogah 1 in 2, skupaj z izračuni tudi za ostale države članice in države kandidatke za vstop v EU.

9. ZAKLJUČEK

Vstop novih nacionalnih centralnih bank v EMU bo pomenil za te banke tudi nekatere finančne prilagoditve. Zgled za te prilagoditve nam predstavljajo centralne banke, ki so v EMU že vstopile in pa seveda predpisi iz tega področja.

V skladu z obstoječimi predpisi mora centralna banka ob uvedbi eura (in ko hkrati postane del Evrosistema) vplačati svoj delež vpisanega kapitala ECB, dodeljen po ključu za vpis kapitala. Kapital ECB v skupnem znesku znaša 5 milijard EUR in se lahko poveča še za 5 milijard EUR. Tudi centralne banke držav članic EU, ki niso uvedle eura, so morale vplačati 5% svojega deleža v kapitalu ECB kot minimalni prispevek za stroške poslovanja ECB. Prav tako mora centralna banka ob uvedbi eura prenesti del svojih deviznih rezerv na ECB sorazmerno z njenim deležem v vpisanem kapitalu ECB. Skupno centralne banke držav euro območja prenesejo devizne rezerve do zneska v protivrednosti 50 milijard EUR. Ta znesek se lahko poveča še za 50 milijard EUR. Poleg vplačila vpisanega kapitala ECB in prenosa deviznih rezerv ECB, centralna banka države članice EU, ki je uvedla euro, prispeva tudi k rezervam oziroma rezervacijam ECB. Denarni prihodki nacionalnih centralnih bank držav Evroobmočja se združijo in potem porazdelijo tem nacionalnim centralnim bankam sorazmerno z njihovimi vplačanimi deleži v kapitalu ECB. Od leta 1999 do 2001 se denarni prihodek ni združeval in razdeljeval, ampak je bil ugotovljen po alternativni metodi. Podobno tudi v letih od 2002 do 2007 še ne bo veljala metoda razdelitve dohodka po kapitalnem ključu, temveč bo veljalo prehodno obdobje, v katerem se bo postopno prešlo na metodo kapitalnega ključa. Glede razdelitve čistega dobička pa velja, da se preostali čisti dobiček (po prenosu v splošni rezervni sklad) razdeli med delničarje ECB (nacionalne centralne banke držav euro območja) sorazmerno z njihovimi vplačanimi deleži v kapitalu ECB. Če ima ECB izgubo, se primanjkljaj pokrije iz splošnega rezervnega sklada ECB in po potrebi na podlagi odločitve Sveta ECB, iz denarnih prihodkov v določenem poslovnem letu. Bankovce izdajajo vse nacionalne centralne banke držav Evroobmočja ter tudi ECB, kriterij za razdelitev celotne izdaje bankovcev med nacionalne centralne banke je nekoliko korigiran delež banke v kapitalu ECB. Kovance izdajajo države Evroobmočja, ECB pa ne. Pri tem ECB vsako leto odobri količino izdanih kovancev v skladu s predlogi držav.

Zaključimo lahko, da je za določitev vpisanega kapitala v ECB, prenosa deviznih rezerv na ECB, razporeditev denarnega dohodka, dobička in izdajanja bankovcev med nacionalne centralne banke, bistvenega pomena ključ za izračun deleža v kapitalu ECB. Ta se uporablja tudi pri glasovanju o finančnih zadevah Evrosistema. Kapitalni ključ temelji na deležu bruto domačega proizvoda države članice v EU in deležu prebivalstva države članice v prebivalstvu EU. Za Slovenijo bi, po trenutno znanih podatkih in nekaterih predpostavkah, znašal okoli 0,3%.

LITERATURA:

European Central Bank: *Compendium, Collection of Legal Instruments*, June 1998 – December 2001
Pogodba o ustanovitvi Evropske skupnosti, določbe o ekonomski in monetarni uniji: člani 98 do 124
Statut Evropskega sistema centralnih bank in Evropske centralne banke

PRILOGA 1

Izračun vpisa kapitala in prenosa mednarodnih denarnih rezerv na ECB

Predpostavka 1: Izračun na podlagi zadnjih razpoložljivih podatkov, in trenutno veljavnih predpisov.

Predpostavka 2: Vstopijo vse države kandidatke in tudi vse članice, ki še niso uvedle eura.

Predpostavka 3: Kapital ECB znaša 5 mlrd EUR (minimum oz. trenutno stanje).

Predpostavka 4: Kapital ECB znaša 10 mlrd EUR (kar je maksimum).

Predpostavka 5: Mednarodne denarne rezerve ECB znašajo 50 mlrd EUR (minimum oz. trenutno stanje).

Predpostavka 6: Mednarodne denarne rezerve ECB znašajo 100 mlrd EUR (kar je maksimum).

(mio EUR) Predpostavka	kapital.ključ (v %)	Kapital_min 5.000	Kapital_max 10.000	MDR_min 50.000	MDR_max 100.000
Belgija	2,3	116	233	1.163	2.326
Danska	1,4	72	145	723	1.445
Nemčija	19,3	967	1.934	9.670	19.341
Grčija	1,6	82	164	821	1.642
Španija	6,9	344	687	3.436	6.872
Francija	13,4	669	1.338	6.691	13.381
Irska	0,8	41	82	412	824
Italija	11,8	590	1.181	5.903	11.806
Luksemburg	0,1	7	14	72	144
Nizozemska	3,6	181	362	1.812	3.624
Avstrija	1,9	95	191	954	1.908
Portugalska	1,5	77	153	766	1.532
Finska	1,2	59	117	587	1.175
Švedska	2,2	108	216	1.081	2.163
Anglija	13,1	654	1.308	6.542	13.084
Bulgarija	0,8	41	82	408	815
Ciper	0,1	6	12	59	119
Češka	1,2	62	125	623	1.245
Estonija	0,2	8	16	80	159
Madžarska	1,2	59	118	591	1.181
Litva	0,4	20	39	197	395
Latvija	0,3	13	26	129	257
Malta	0,1	3	5	27	54
Poljska	4,4	219	439	2.194	4.388
Romunija	2,3	113	226	1.132	2.264
Slovenija	0,3	14	29	144	287
Slovaška	0,6	30	61	303	606
Turčija	7,0	348	696	3.480	6.961
Vsota:	100,0	5.000	10.000	50.000	100.000

PRILOGA 2

Izračun vpisa kapitala in prenesa mednarodnih denarnih rezerv na ECB

Predpostavka 1: Izračun na podlagi zadnjih razpoložljivih podatkov, in trenutno veljavnih predpisov.

Predpostavka 2: Vstopijo vse države kandidatke razen Bolgarije in Romunije ter tudi vse članice, ki še niso uvedle eura.

Predpostavka 3: Kapital ECB znaša 5 mlrd EUR (minimum oz. trenutno stanje).

Predpostavka 4: Kapital ECB znaša 10 mlrd EUR (kar je maksimum).

Predpostavka 5: Mednarodne denarne rezerve ECB znašajo 50 mlrd EUR (minimum oz. trenutno stanje).

Predpostavka 6: Mednarodne denarne rezerve ECB znašajo 100 mlrd EUR (kar je maksimum).

(mio EUR) Predpostavka	kapital.ključ (v %)	Kapital_min 5.000	Kapital_max 10.000	MDR_min 50.000	MDR_max 100.000
Belgija	2,4	119	239	1.195	2.390
Danska	1,5	74	148	740	1.479
Nemčija	19,9	993	1.985	9.926	19.852
Grčija	1,7	85	170	851	1.703
Španija	7,1	355	711	3.553	7.105
Francija	13,7	687	1.375	6.873	13.747
Irska	0,8	42	85	424	847
Italija	12,2	608	1.216	6.078	12.156
Luksemburg	0,1	7	15	73	147
Nizozemska	3,7	186	372	1.861	3.722
Avstrija	2,0	98	196	979	1.959
Portugalska	1,6	80	159	795	1.590
Finska	1,2	60	121	603	1.207
Švedska	2,2	111	222	1.109	2.219
Anglija	13,4	672	1.345	6.725	13.450
Ciper	0,1	6	12	62	123
Češka	1,3	65	130	652	1.303
Estonija	0,2	8	17	84	167
Madžarska	1,2	62	124	619	1.238
Litva	0,4	21	42	208	415
Latvija	0,3	14	27	135	271
Malta	0,1	3	6	28	56
Poljska	4,6	230	460	2.302	4.603
Slovenija	0,3	15	30	149	299
Slovaška	0,6	32	64	318	636
Turčija	7,3	366	732	3.659	7.317
Vsota	100,0	5.000	10.000	50.000	100.000